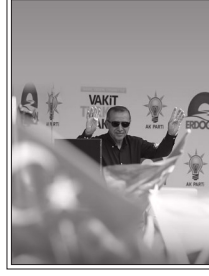

24 HAZİRAN SEÇİMLERİNDE **AK PARTİ**

NEBİ MİŞ, BAKİ LALEOĞLU

24 HAZİRAN SEÇİMLERİNDE **AK PARTİ**

NEBİ MİŞ, BAKİ LALEOĞLU

COPYRIGHT © 2018

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Uygulama: Erkan Söğüt
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ: TÜRKİYE SİYASETİNDE AK PARTİ	9
2002'DEN 2018'E AK PARTİ'NİN SEÇİM SİYASETİ	10
15 TEMMUZ'DAN 16 NİSAN'A AK PARTİ	14
AK PARTİ'NİN YENİLENME SİYASETİ	17
SEÇİM İTTİFAKLARI VE AK PARTİ'NİN İTTİFAK SİYASETİ	19
AK PARTİ'NİN SEÇİM MANİFESTOSU VE BEYANNAMESİ	21
SONUÇ: 24 HAZİRAN SEÇİMLERİ VE SONRASINDA AK PARTİ	24

YAZARLAR HAKKINDA

Nebi Miş

Lisans (2003) ve yüksek lisans (2005) eğitimini Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlayan Nebi Miş, doktorasını (2012) "Türkiye'de Güvenlikleştirme Siyaseti 1923-2003" başlıklı teziyle tamamladı. Doktora sürecinde bir yıl süreyle Belçika Katholieke Universiteit Leuven'de araştırmacı olarak bulundu. Siyasal sistemler ve kurumlar, demokratikleşme, Kürt meselesi, sivil-asker ilişkileri, Türkiye'de güvenlik siyaseti, İslamcılık ve Ortadoğu'da demokratikleşme konuları üzerinde çalışmaktadır. Ayrıca bu konularda İngilizce ve Türkçe makaleleri yurt içinde ve dışında farklı akademik dergilerde yayınlanmıştır. *Demokrasi Nöbetleri: Toplumsal Algıda 15 Temmuz Darbe Girişimi, Türkiye'de Siyasal Sistemin Dönüşümü ve Cumhurbaşkanlığı Sistemi, AK Parti'nin 15 Yılı: Siyaset* kitaplarının ortak yazar ve editörüdür. Nebi Miş halen Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde ve Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü'nde dersler vermektedir. Aynı zamanda SETA Siyaset Araştırmaları Direktörlüğü görevini yürütmektedir.

Baki Laleoğlu

Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun oldu. Çalıştığı konular arasında hükümet sistemleri, siyasal partiler, modern Türkiye tarihi ve Türkiye siyasal hayatı yer almaktadır. Siyaset Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak görev yapmaktadır.

ÖZET

Recep Tayyip Erdoğan liderliğindeki AK Parti 2002’de kurulmuş ve bugüne kadar girdiği on iki seçimden zaferle çıkmıştır. AK Parti on altı yıllık iktidarı sürecinde “reform”, “mücadele” ve “hizmet” siyasetini merkeze alan kampanya döneminde seçimleri kazanmıştır. AK Parti’nin uzun dönemde seçimleri kazanmasını anlamak için AK Parti lideri Recep Tayyip Erdoğan’ın sık sık vurguladığı “AK Parti tarz-ı siyaseti”ne odaklanmak gerekmektedir. Bu siyaset tarzının oluşmasında kuşkusuz Erdoğan’ın karizmatik liderlik etkisi “kurucu” bir dinamiği oluşturmaktadır. Erdoğan liderliğinin en önemli özelliği de “siyasette sahicilik ve gerçeklik” üzerinden toplumun geniş kesimlerine ulaşabilmesidir. AK Parti’nin seçimleri kazanması kendisine karşı gösterilen direnç siyasetini etkisizleştirerek reformları sürdürmesi ve karşılaştığı tüm krizleri aşmasıyla da ilgilidir. Halkla sürekli temas halinde olarak toplumsal meşruiyeti siyasi önceliklerinin başına koyması da seçim başarılarında etkilidir.

AK Parti’nin iktidarını devam ettirmesini ve en yakın rakibinden iki kat daha fazla oy almasını sağlayan unsurlar ise kurulduğu günden itibaren toplumda

**Bu analizde
AK Parti’nin
24 Haziran
seçimlerine
yönelik hazırlık
siyaseti ele
alınmaktadır.**

farklı sınıflara ulaşabilmesi, farklı toplumsal grup çıkarlarının uzlaştırılmasında gösterdiği başarı ve taban eğilimlerine karşı duyarlılığını sürekli korumasıyla doğrudan ilgilidir. Ayrıca toplumdan sürekli destek görmesi muhalefetten daha iyi alternatif politikaları toplumun önüne koymasının bir sonucudur. İlâveten AK Parti toplumun dezavantajlı kesimlerine yönelik ekonomik ve sosyal politikalarını tüm krizlere rağmen devam ettirebilmektedir.

24 Haziran seçimleri Türkiye siyaseti açısından bir dönüm noktasını işaret etmektedir. Cumhurbaşkanlığı sistemine bu seçimlerin ardından geçilecektir. Seçimler ilkleri barındırmaktadır. Milletvekilliği ve cumhurbaşkanlığı seçimleri eş zamanlı yapılmaktadır. Partiler seçimlere kurdukları ittifaklarla girmektedir. İttifak içinde olan küçük partilerin baraj sorunu yoktur. Partilerin aldığı oyların ötesinde ittifak içindeki bazı partiler ittifak düzenlemesindeki oy hesaplama yöntemi açısından avantajlı hale gelebilecektir. Bu seçimlerde yürütmenin başının seçilebilmesi için yüzde 50'nin üzerinde oy almak gerekmektedir.

AK Parti 24 Haziran seçimlerine MHP ve BBP ile "Cumhur İttifakı" çatısı altında girmektedir. Bu ittifakı oluşturan partiler Türkiye'nin maruz kaldığı yerel ve küresel saldırıların bertaraf edilmesi ve Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin kurumsallaşması hedefleriyle seçim kampanyasını yürütmektedir. AK Parti on altı yıllık iktidarı boyunca sürdürdüğü siyasi, ekonomik ve toplumsal dönüşüme ek olarak Cumhurbaşkanlığı sistemini kurumsallaştırma ve Türkiye'nin kalkınmasını hızlandırma hedefleriyle seçmenden oy istemektedir. Ayrıca AK Parti gelecek vizyonu açısından 2023, 2053 ve 2071 Türkiye'sinin gelecek nesillerine temelleri sağlam, yapısal sorunlarını çözmüş, küresel bir güç haline gelmiş bir Türkiye söylemiyle seçime hazırlanmaktadır. Bunun yanında yeni siyasal sisteme geçişi kampanyanın odağına koyarak "güçlü meclis", "güçlü yürütme" ve "güçlü Türkiye" söylemini öne çıkarmaktadır.

Bu analizde AK Parti'nin 24 Haziran seçimlerine yönelik hazırlık siyaseti ele alınmaktadır. Analizin odağını 15 Temmuz'dan bugüne Türkiye'nin içinden geçtiği sürece karşı AK Parti'nin ürettiği siyasetin genel hatları oluşturmaktadır. Ayrıca analizde Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin kabulünün ve sonrasında oluşan seçim ittifaklarının 24 Haziran seçimlerine nasıl etki edeceğine cevap aranmaktadır. Seçim manifestosu ve beyannamesi merkeze konularak 24 Haziran için AK Parti'nin öne çıkan yönleri de analize dahil edilmiştir.

GİRİŞ: TÜRKİYE SİYASETİNDE AK PARTİ

AK Parti 28 Şubat darbe süreci ve 2001 ekonomik krizinin Türkiye'yi çıkmaza soktuğu bir dönemde “demokratikleşme” ve “kalkınma” hedefleri doğrultusunda kurulmuş ve Türkiye siyasi tarihinde istisnai bir biçimde henüz on beş aylık bir partiyken 3 Kasım 2002'de iktidar olmuştur. AK Parti 24 Haziran itibarıyla yaklaşık on altı senedir iktidardadır. Bu süreç içerisinde genel ve yerel seçimler, cumhurbaşkanlığı seçimleri ve halkoylamaları olmak üzere toplam on iki seçimi kazanmıştır. Bu seçimlerde en yakın rakibinden neredeyse iki kat fazla oy almış ve parlamento seçimlerinde kazandığı sandalye sayısı bakımından rakipleriyle karşılaştırılmayacak bir çoğunluğa sahip olmuştur. Sadece 7 Haziran 2015 seçimlerinin ardından tek başına hükümet kuracak çoğunluğu elde edemese de kısa süre içinde yenilenen seçimlerle tekrar eski gücüne ulaşmıştır. Bu açılardan bakıldığında AK Parti Türkiye siyasetinde istisnai bir özelliğine sahiptir.

AK Parti siyaset bilimi literatüründe uzun dönem iktidarda kalan partileri tanımlamak için kullanılan “hakim parti” sınıfına dahil edilebilir. AK Parti'nin tüm seçimleri kazanması ve uzun dönemli iktidarda kalması artık genelleştirile-

bilecek ve süreklilik arz eden “AK Parti tarz-ı siyaseti”nin dinamikleriyle açıklanabilir. “AK Parti tarz-ı siyaseti”nin oluşması ve yerleşmesinde kuşkusuz Erdoğan'ın karizmatik liderliğinin etkisi kurucu bir dinamiği oluşturmaktadır. Erdoğan liderliğinin en önemli özelliği de “siyasette sahicilik ve gerçeklik” üzerinden toplumun geniş kesimleriyle bağ kurabilmesidir. AK Parti'nin seçimleri kazanması, direnç siyasetini etkisizleştirerek reformları sürdürmesi ve karşılaştığı tüm krizleri etkisiz hale getirmesi halkla sürekli temas halinde olarak toplumsal meşruiyeti siyasi önceliklerinin başına koymasıyla ilgilidir. Bu da AK Parti'nin siyasi ve demokratik konsensüs konusunda diğer partilerden daha kapsayıcı olduğuna işaret etmektedir.

AK Parti kurulduğu günden itibaren toplumda farklı sınıflara ulaşabilmektedir. Farklı toplumsal grup çıkarlarının uzlaştırılmasında başarılıdır ve taban eğilimlerine karşı duyarlılığını sürekli korumaktadır. Her zaman ve her durumda muhalefetten daha iyi alternatif politikaları toplumun önüne koyabilmiştir. Toplumun dezavantajlı kesimlerine yönelik ekonomik ve sosyal politikalarını tüm krizlere rağmen devam ettirebilmiştir. Parti içinde seçmene olumsuz yansiyabilecek çekişmelere ve parti siyasetinin dinamiğini etkileyecek olumsuz gelişmelere izin vermemiştir. Yenilenme siyasetini başarıyla sürdürerek başarısız olduğu alanda yine kendi öz eleştirisini toplumun önünde yapmıştır.

AK Parti'nin on iki seçim zaferi incelendiğinde —her seçimin kendi içinde farklı bir dinamiği olmakla birlikte— kendisini zafere taşıyan başarısının temelinde bir mücadele ve reform siyaseti olduğu söylenebilir. 2002-2011 arası iç siyasette yerleşik vesayet düzeniyle mücadele eden ve siyaset kurumunun bu vesayetten kurtulması ve güçlenmesi için çaba sarf eden AK Parti¹ bu mücadelenin ardından ise siyaset kurumunun demokratikleşmesi ve güçlenmesi adına sistem temelli bir dönüşüm gerçekleştirmeyi hedefle-

1. Ali Aslan, “7 Haziran'dan 1 Kasım'a Türkiye'de Siyaset ve Seçimler”, *SETA Analiz*, Sayı:140, (Ekim 2015).

mektedir. Bu hedef doğrultusunda reform siyasetine direnç gösteren vesayet odakları ve başta FETÖ ve PKK olmak üzere doğrudan toplumu ve devleti hedef alan terör örgütleriyle mücadele etmiştir. Ayrıca bölgesel gelişmelerin bir parçası olarak Türkiye'ye yönelen tehditler ve uluslararası saldırılarla da her alanda mücadelesini sürdürmüştür. Doğal olarak AK Parti her seçimden zaferle çıkmasını sağlayan seçim siyasetini de bu mücadeleler üzerine kurarken söz konusu mücadeleleri Türk toplumundan destek alarak ve toplumla birlikte sürdürme iddiasındadır.

Bu analizde AK Parti'nin 24 Haziran seçimlerine yönelik hazırlık siyaseti irdelenmiştir. Bu bağlamda ilk olarak 2002'den 2018'e kadar girdiği ve kazandığı on iki seçimin mahiyeti analize dahil edilmiştir. Bu seçimlerin öne çıkan özellikleri reform ve direnç siyasi başlığı üzerinden ele alınmış ve buna eklenen hizmet siyasetinin seçim kazanmada etkisi genel hatlarıyla ortaya konulmuştur. Analizin odağını 15 Temmuz'dan bugüne Türkiye'nin içinden geçtiği sürece karşı AK Parti'nin ürettiği siyasetin genel hatları oluşturmaktadır. Dolayısıyla analizin bu kısmında 15 Temmuz darbe girişimi ve sonrasında devletin FETÖ'den arındırılmasına yönelik AK Parti iktidarının siyaseti analiz edilmiştir. Ardından Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin kabulünü ve sonrasında oluşan seçim ittifaklarının 24 Haziran seçimlerine nasıl etki edeceğine cevap aranmıştır. Son olarak ise AK Parti'nin seçim manifestosu ve beyanname merkeze konularak 24 Haziran için AK Parti'nin öne çıkan yönleri analize dahil edilmiştir.

2002'DEN 2018'E AK PARTİ'NİN SEÇİM SİYASETİ

Reform Siyasetini Önceleme

28 Şubat süreci ve 2001 ekonomik krizinin akabinde Türkiye'nin bir yönetim krizi içerisinde olduğu süreçte kurulan AK Parti 3 Kasım 2002 seçimlerinde bu krizi çözmek iddiasıyla

ve kuruluşundan yalnızca on beş ay sonra yüzde 34,3 oy oranıyla tek başına iktidara geldi. AK Parti'den temel beklentiler ise yaşanan ağır ekonomik krizden çıkışla birlikte kalkınma, reformların gerçekleştirilmesi ve demokratikleşmenin sağlanmasıydı. Bu noktada 3 Kasım seçimleri sonuçları itibarıyla yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Önceki yasama döneminden hiçbir siyasi partinin yeni dönemde Parlamentosunda kendine yer bulamaması ve sadece AK Parti ve CHP'nin TBMM'ye girebilmesi ise mevcut siyasi aktörlerin neredeyse tamamının tasfiyesi ve yeni aktörlerin siyasetin merkezine yerleşmesi sonucunu doğurdu.

Bu noktada AK Parti iktidara gelir gelmez temel siyasi ve ekonomik krizleri çözmeye odaklanırken kazanılan başarılarla siyaset kurumu ve toplum arasındaki güveni yeniden inşa etti. Bu inşa sürecinde demokratik adımlarla kısmi olarak siyaset alanı genişletildi.² Fakat devleti tahakkümü altında tutan askeri ve bürokratik vesayetle doğrudan bir çatışmaya girmekten kaçınan AK Parti 2007'de gerçekleşecek cumhurbaşkanlığı seçimlerine doğru özellikle laiklik tartışmaları üzerinden hedef haline getirildi. Bu süreç içerisinde AK Parti kendisinin Cumhuriyet değerleriyle bir problemi olmadığını kanıtlamak zorunda hissederken³ vesayetle doğrudan hamlelerle siyasete müdahalesi sonrası yaşanan 367 krizi ve e-muhtıra sonucunda doğrudan bir mücadele siyaseti başlattı. E-muhtıraya yönelik hükümet kanadından verilen sert tepki Cumhuriyet tarihinde bir ilk olmasının yanında AK Parti'nin başlattığı doğrudan mücadelenin dönüm noktası oldu.

Bahsedilen şartlar altında 2007 seçimlerine gidilirken AK Parti seçim siyasetini de bu mücadele üzerine kurdu. Seçmene sorun çözen, hizmet üreten ve kalkınma sağlayan bir imaj ve demokratikleşme hedefleri sunan AK Parti

2. Nebi Miş, "16 Yıllık AK Parti Siyasetinin Seyri", *Türkiye*, 17 Ağustos 2017.

3. Tuncay Önder, "7 Haziran Seçimine Doğru Adalet ve Kalkınma Partisi", *SETA Analiz*, Sayı: 127, (Haziran 2015).

TABLO 1. AK PARTİ'NİN KURULDUĞU GÜNDEN BUGÜNE GİRDİĞİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI

		AK PARTİ	CHP	MHP	HDP	DEHAP	KATILIM YÜZDESİ
2002	Oy Yüzdesi	34,3	19,4	8,4		6,0	79,1
	Oy Sayısı	10.808.229	6.113.352	2.635.787		1.960.660	
2007	Oy Yüzdesi	46,6	20,9	14,3			84,3
	Oy Sayısı	16.327.291	7.317.808	5.001.869			
2011	Oy Yüzdesi	49,8	26,0	13,0			83,2
	Oy Sayısı	21.399.082	11.155.972	5.585.513			
2015 Haziran	Oy Yüzdesi	40,9	25,0	16,3	13,1		83,9
	Oy Sayısı	18.867.411	11.518.139	7.520.006	6.058.489		
2015 Kasım	Oy Yüzdesi	49,5	25,3	11,9	10,8		85,2
	Oy Sayısı	23.681.926	12.111.812	5.694.136	5.148.085		

özellikle Cumhurbaşkanlığı seçim süreci ve emuhtıra sonucunda yaşanan krizi işaret ederek istikrar vadetti. Laiklik üzerinden bir korku siyaseti izleyen ve kriz üreten vesayet aktörlerine karşılık bu vaatler seçmenden büyük bir teveccüh gördü ve AK Parti oyların yüzde 46,6'sını alarak tekrar tek başına iktidar oldu. Böylelikle AK Parti'nin istikrarın temsilcisi ve siyaset kurumunda değişimin tek aktörü olduğu toplum nezdinde onaylandı. Bu süreç içerisinde ayrıca siyaset kurumunu çıkmaza sürükleyen cumhurbaşkanı seçimi usulünde değişiklik yapıldı ve cumhurbaşkanının millet tarafından seçilmesi referandumla kabul edildi.

AK Parti'nin iktidarını kuvvetlendirerek başladığı bu yeni dönemde karşılaştığı en büyük iki sorun 2008'de AK Parti'ye yönelik açılan kapatma davası ve küresel ekonomik kriz oldu. Kapatma davası AK Parti'nin askeri-bürokratik vesayet karşısında yeni bir mücadeleye girmesine neden oldu. Bunun yanı sıra küresel ekonomik kriz sebebiyle seçmen desteğinin kısmen de olsa azalması partinin bu mücadelede kullandığı dile de yansdı. Fakat kapatma davasının asıl nedeninin üniversitelerde başörtüsü yasağının kaldırılması olması ve laiklik üzerinden gerekçelendirilmesi⁴ açılan davanın toplum nezdinde meşruiyet kazanmasını engelledi. Ayrıca iktidarda olan bir partiye sırf iktidarının engellenmesi

için eski müesses nizamın temsilcileri tarafından desteklenen bir kapatma davasının açılması AK Parti'ye yönelik toplumsal desteği de artırmıştı. Ancak yaşanan yerel ve küresel krizler sonucunda AK Parti'nin 2009 yerel seçimlerinde oy oranı 38,39 olarak gerçekleşti. Bu sonuç daha çok küresel ekonomik krizin bir neticesi olarak yorumlanmakla birlikte AK Parti sonuçları bir siyasi uyarı olarak kabul etti.

2010'da hem somut hem de manevi anlamda "vesayet sonu" odaklı bir referandum gerçekleşti. 26 maddelik Anayasa değişikliği paketinde özellikle AK Parti seçim siyasetini 12 Eylül Darbesi'yle hesaplaşma ve yargı vesayetiyle mücadele üzerine kurdu. Bu noktada Anayasa Mahkemesi değişiklik paketinin iptali istemiyle açılan davada yükselen toplumsal eleştirilerin de etkisiyle paketin esasına etki etmeyecek bir kısmi iptal kararı olsa da referandumun tamamını iptal etmedi.⁵ Bu noktada AK Parti'nin söz konusu mücadele siyasetine muhalefet partileri AK Parti ve Erdoğan karşıtlığı üzerinden bir siyaset izleyerek karşılık verdi ve tüm muhalefet partileri günümüzde de olduğu gibi bu strateji etrafında örgütlendi. Muhalefetin AK Parti'ye yönelik güven oylamasına çevirdiği referandumda kazanan yine AK Parti oldu ve paket yüzde 57,9'luk oy oranıyla kabul edildi.

4. "AK Parti Hakkında Kapatma Davası", CNN Türk, 14 Mart 2008.

5. Murat Yılmaz, "2010 Referandumu: Siyasi Partilerin Tutumları", *SETA Analiz*, Sayı: 28, (Ekim 2010).

TABLO 2. AK PARTİ DÖNEMİNDE YAPILAN REFERANDUM SONUÇLARI

		EVET	HAYIR	KATILIM YÜZDESİ
2007	Oy Yüzdesi	69,0	31,0	74,1
	Oy Sayısı	19.442.714	8.744.947	
2010	Oy Yüzdesi	57,9	42,1	73,7
	Oy Sayısı	27.787.244	15.856.793	
2017	Oy Yüzdesi	51,4	48,6	85,4
	Oy Sayısı	25.157.463	23.779.141	

Direnç Siyasetiyle Mücadele

Vesayetle mücadelenin büyük oranda kazanılmasının ardından AK Parti'nin esas hedefi elde edilen kazanımların kalıcı hale getirilmesi oldu.⁶ Bu doğrultuda demokratikleşme adımları atılırken siyasetin kurumsal dönüşümü hedeflendi ve AK Parti yeni anayasa yazımı konusunda 1982 Anayasası'nın kabulünden bu yana en ciddi adımları attı. 2011 seçimlerinde de AK Parti'nin en büyük vaadi yeni anayasa oldu. Öte yandan muhalefet cephesinin yeni anayasa yapımına karşı kendisini sadece siyasal sistem tartışmaları ve Erdoğan/AK Parti karşıtlığı üzerinden konumlandırması bu süreci tıkadı. Fakat 2011 seçimlerinde vesayetle mücadeleyi büyük ölçüde tamamlayan ve siyaset kurumunu büyük oranda dönüştüren AK Parti her iki seçmenden birinin oyunu alarak yüzde 49,8'lik oy oranıyla tekrar iktidar oldu. 2011 seçimlerinin en büyük sonucu ise yeni anayasa yapımında toplumsal beklentinin zirve noktasına ulaşmasıydı. Bu beklentiler doğrultusunda AK Parti'nin kendi inisiyatifiyle başlattığı ve daha sonrasında Çözüm Süreci'ne evrilecek "demokratik açılım süreci" ile yine Mecliste her partinin eşit şekilde temsil edildiği Anayasa Uzlaşma Komisyonunun yeni anayasa yazım süreci Türkiye siyasi tarihindeki en büyük demokratikleşme adımlarının atılması şansını doğurdu. Öte yandan bu süreçler gelecek yıllarda muhalefetin yıkıcı siyaseti sebebiyle akamete uğradı.

Tüm bunlara ek olarak AK Parti 2009'daki KCK tutuklamaları ve 7 Şubat 2012 MİT kri-

ziyle ilk emarelerini gösteren yeni bir mücadeleye başlamak zorunda kaldı. 2013 yazında Gezi Parkı Şiddet Eylemleri daha sonrasında ise 17-25 Aralık FETÖ yargı darbesi girişimiyle birlikte devlette otonom bir şekilde yapılmış Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ile mücadele AK Parti'nin birincil önceliği oldu. Fakat bu mücadelede gerek muhalefet partilerinin FETÖ ile siyasi kazanım uğruna yaptıkları bazen örtülü bazen açık iş birliği gerekse bazı devlet kurumlarında gerekli mücadelenin verilmemesi yeterli aşamanın katedilmesine mani oldu. Cumhurbaşkanı Erdoğan da bu durumun 15 Temmuz darbe girişimi sonrası altını çizirken⁷ bu mücadelenin Türkiye'nin temel meselelerinden biri olduğunu 17-25 Aralık'tan günümüze belirtmeye devam etti.

Öte yandan 17-25 Aralık sonrası Erdoğan'ın FETÖ ile taviz vermeden açık bir şekilde mücadeleye girişmesi 30 Mart 2014 yerel seçimlerinin bir yerel seçimden çok genel seçim havasında geçmesi sonucunu doğurdu. Seçim sürecinde yerel siyaset ve projelerden daha çok FETÖ'nün siyaset kurumuna kurduğu kumpasların bir yansıması olarak yolsuzluk iddiaları tartışıldı. Muhalefetin FETÖ'nün ürettiği deliller üzerinden Erdoğan ve AK Parti karşıtlığı kampanyasına mukabil AK Parti de FETÖ'nün yeni bir vesayet girişimini engelleme mücadelesi üzerinden sürdürdüğü bir siyasetle cevap verdi. Bu seçim siyaseti de yine seçmen tarafından benimsendi ve AK Parti yüzde 45,5 oy oranıyla seçimleri kazandı.

6. Aslan, "7 Haziran'dan 1 Kasım'a Türkiye'de Siyaset ve Seçimler".

7. "Türkiye'yi Kurtaracak Yegane Güç Milletin Kendisidir", TRT Haber, 27 Ekim 2016.

TABLO 3. AK PARTİ’NİN GİRDİĞİ YEREL SEÇİM SONUÇLARI (İL GENEL MECLİSİ)

		AK PARTİ	CHP	MHP	HDP	BDP	DTP	KATILIM YÜZDESİ
2004	Oy Yüzdesi	41,7	18,2	10,5				76,3
	Oy Sayısı	13.447.287	5.882.810	3.372.249				
2009	Oy Yüzdesi	38,4	23,1	16			5,7	85,2
	Oy Sayısı	15.353.553	9.229.936	6.686.279			2.277.777	
2014	Oy Yüzdesi	43,4	25,6	17,6	2,0	4,6		89,1
	Oy Sayısı	19.497.070	11.494.053	7.909.566	901.945	2.059.485		

TABLO 4. 2014 CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİM SONUÇLARI (YÜZDE)

	RECEP TAYYİP ERDOĞAN	EKMELEDDİN İHSANOĞLU	SELAHATTİN DEMİRTAŞ	KATILIM YÜZDESİ
Oy Yüzdesi	51,8	38,4	9,8	73,1
Oy Sayısı	21.000.143	15.587.720	3.958.048	

30 Mart yerel seçimlerinin genel seçim havasında geçmesi halkın ilk kez cumhurbaşkanı seçeceği 10 Ağustos 2014’ün yaklaşmasından kaynaklanıyordu. AK Parti cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilecek olması sebebiyle makamın anlamı ve işlevinin dönüşeceğini belirtirken AK Parti’nin adayı Erdoğan da seleflerinden farklı olarak etkin ve aktif bir cumhurbaşkanlığı yapacağını adaylığı sürecinde ilan etti. Muhalefet ise makamın eski rolünü korumak ve dönüşümü engellemek amacıyla cumhurbaşkanının partiler üstü bir konumda yer alması gerektiğini belirtti⁸ ve bu doğrultuda CHP ve MHP tarafından Ekmeleddin İhsanoğlu “çatı aday” olarak gösterildi. Seçim sürecinde ise Erdoğan ve AK Parti “demokratik yönetim”, “refah toplumu” ve “öncü ülke” odaklı ve “yeni Türkiye” söylemi temelli bir vizyon belgesi açıkladı.⁹ Muhalefet ise tamamen Erdoğan karşıtlığı üzerinden bir korku siyaseti izledi ve başta Cumhurbaşkanlığı makamı olmak üzere siyaset kurumunun dönüşümüne direnen statükocu bir direnç siyaseti ortaya koydu. Seçmen Erdoğan’ı ilk turda yüzde 51,8’lik bir oy oranıyla cumhurbaşkanı seçti.

Erdoğan’ın cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından partinin genel başkanlığına ve başba-

kanlığa Ahmet Davutoğlu geçti. Bu süreçte AK Parti’nin en büyük sınavı 7 Haziran seçimleriydi. AK Parti başkanlık sistemi üzerinden bir dönüşümü savunmakla birlikte daha önce verilmiş ve halihazırda devam eden mücadeleleri hatırlatarak vesayet hakim olduğu bir Türkiye’den “yeni Türkiye”ye geçişi önceleyen bir söylem kullandı. Fakat CHP’nin ekonomik alanındaki popülist vaat söylemi, MHP’nin Çözüm Süreci’ndeki aksamlar üzerinden kullandığı dozu oldukça artırılmış milliyetçi “beka” söylemi, HDP’nin ise ılımlı “Türkiyelileşme” vaatleriyle birlikte izlediği Kürt seçmene yönelik korku ve tehdit siyaseti yeni bir tabloyu ortaya çıkardı. Üstelik tüm partilerin ortak bir tabanda Erdoğan karşıtı sert bir söylem izlemesi de bu seçimin öne çıkan dinamiklerinden biriydi. Tüm bunların ardından ise AK Parti Erdoğan’sız ilk sınavından yüzde 40,9 oy oranıyla seçimden yine birinci parti olarak çıkmasına rağmen tek başına iktidar olmasını sağlayacak meclis çoğunluğunu kazanamadı. İşte bu noktada CHP’nin “yüzde 60’lık blok” olarak isimlendirdiği ve tüm muhalefet partilerini bir çatı altında görmeyi hedeflediği “AK Parti’siz siyaset” stratejisi yine muhalefet kanadından MHP’nin HDP ile aynı şemsiye altında bulunmama isteği sebebiyle başlamadan başarısızlıkla sonuçlandı.¹⁰ Bunun üzerine Cumhurbaşkanı Erdoğan inisi-

8. Nebi Miş ve Ali Aslan, “Erdoğan Siyaseti ve Kurucu Cumhurbaşkanlığı Misyonu”, *SETA Analiz*, Sayı: 109, (Eylül 2014).

9. “Başbakan ‘Vizyon Belgesi’ni Açıkladı”, *Hürriyet*, 11 Temmuz 2014.

10. “Devlet Bahçeli: Kılıçdaroğlu’nun ‘Yüzde 60’lık Bloğu’ Boş Laf”, *Sabah*, 17 Haziran 2015.

yatıf olarak ve yetkilerini kullanarak 1 Kasım'da "tekrar seçim" yapılması kararını verdi.¹¹

1 Kasım seçimlerine etki eden iki önemli husus ise koalisyonların Türkiye siyasetinde artık bir alternatif olmadığına anlaşılması sebebiyle halkın tekrar istikrardan yana tercihinin kullanılması ve PKK'nın ateşkesi bitirerek tekrar terör saldırılarına başlamış olmasıydı. AK Parti 1 Kasım sürecinde istikrarın Türkiye'nin demokratikleşme ve kalkınma mücadelesinde en önemli ihtiyaç olduğunu belirtirken yine gerek FETÖ gerekse PKK terörüyle mücadeledeki kararlılığını ortaya koydu. Genel hatlarıyla muhalefet partileri 7 Haziran'dan farklı bir söylem kullanmazken seçim sonuçları 7 Haziran'a göre büyük bir farklılık gösterdi ve AK Parti yüzde 49,5 ile tekrar tek başına iktidar oldu.

AK Parti 1 Kasım sonrasında ise FETÖ, PKK/PYD, DEAŞ, DHKP-C gibi kaynağı oldukça farklı terör örgütleriyle aynı anda mücadele etmeye başladı. Özellikle 15 Temmuz darbe girişiminin ardından ise Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti Türkiye'nin çok kaynaklı bir küresel saldırı altında olduğunu belirterek "Türkiye'nin bekasını korumak" için yeni ve aktif bir mücadele başlattı.

15 TEMMUZ'DAN 16 NİSAN'A AK PARTİ

15 Temmuz Darbe Girişimi ve FETÖ ile Mücadele

17-25 Aralık ile birlikte siyasi iktidarı hedef alan saldırılarına açıktan başlayan FETÖ 15 Temmuz gecesi Türkiye tarihinin en büyük terör saldırısını gerçekleştirdi. FETÖ'nün Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) başta olmak üzere devletin birçok stratejik kurumuna sızmış yapılması 15 Temmuz gecesi bir askeri kalkışmada bulunarak 250 kişiyi şehit etti ve 2 bin 196 kişiyi yaraladı.¹² Bu kalkışma

sırasında TBMM, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi, Genelkurmay Başkanlığı, Emniyet Müdürlüğü ve Milli İstihbarat Teşkilatı doğrudan hedef alınarak F-16'lar ve helikopterlerce bombalandı. Keza darbe girişimi sonrası adı 15 Temmuz Şehitler Köprüsü olarak değiştirilen Boğaziçi Köprüsü ve Atatürk Havalimanı başta olmak üzere birçok stratejik nokta ve mekan cuntacı askerler tarafından işgal edildi. Fakat başta Türk toplumu olmak üzere siyasi iktidar, çeşitli STK ve medya kuruluşlarının gösterdiği direnç sonrası darbe girişimi başarısızlıkla sonuçlandı.

15 Temmuz gecesi gerçekleşen FETÖ'cü darbe girişiminin başarısızlığa uğramasındaki dönüm noktası Türkiye tarihinde daha önce örneği görülmemiş bir biçimde halkın sokağa çıkarak doğrudan demokrasiye ve kendi milli iradesine sahip çıkmasıydı. Bu durumun gerçekleşmesinde en önemli etken ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çeşitli televizyon kanallarına cep telefonu üzerinden görüntülü şekilde bağlanarak yaptığı çağrının karşılık bulmasıydı. Darbe haberini Marmaris'te ailesiyle birlikte tatilleyen alan Cumhurbaşkanı Erdoğan yerel kanallara yaptığı açıklamanın TÜRKSAT'ın darbeci askerler tarafından ele geçirilmesi sebebiyle yayımlanamamasının ardından farklı TV kanallarına bağlanarak halkı demokrasiye sahip çıkmaya ve darbecilere karşı koymaya çağırdı. Bu çağrının ardından ülkenin birçok ilinde vatandaşlar sokağa çıkarak doğrudan darbecilere karşı direndi.

15 Temmuz gecesi AK Parti teşkilatları da çok önemli bir sınav verdi. Başta İstanbul olmak üzere birkaç ilde doğrudan darbeci askerlerin hedefi olmasına rağmen AK Parti teşkilatları tabanı ve üyelerini hemen harekete geçirerek büyük bir mobilizasyon başarısı gösterdi. Yine diğer partilerin milletvekilleriyle birlikte 15 Temmuz gecesi TBMM'de de darbeye karşı direnildi.¹³

Darbe girişiminin 16 Temmuz günü püs-kürtülmesinin ardından 20 Temmuz'da toplanan

11. "Erdoğan: 1 Kasım'da Tekrar Seçim", Aljazeera Turk, 21 Ağustos 2015.

12. "15 Temmuz Darbe Girişiminin Acı Bilançosu! Kaç Kişi Şehit Oldu?", *Sabah*, 10 Temmuz 2017.

13. "Gecenin Demokrasi Kahramanları", Aljazeera Turk, 16 Temmuz 2016.

Milli Güvenlik Kurulu (MGK) ve Bakanlar Kurulu sonrası olağanüstü hal (OHAL) ilan edildi. Cumhurbaşkanı Erdoğan Bakanlar Kurulunun bu kararını “Millele Hitap” adıyla yayımlanan bir video mesajla açıkladı ve OHAL’in devlet için ilan edildiği ve gündelik hayatı etkilemeyeceğinin altını çizdi.¹⁴ Yine 16 Temmuz’dan itibaren teşkilatlar ve belediyeler öncülüğünde Türkiye’nin tamamında “demokrasi nöbetleri” tutulmaya başlandı. Cumhurbaşkanı Erdoğan da 23 Temmuz günü birçok ilde demokrasi nöbeti tutulan meydanlara bağlanarak vatandaşlara seslendi.¹⁵

15 Temmuz’un en büyük sonuçlarından biri de “Yenikapı ruhu” olarak adlandırılan siyasetteki milli birlik ve beraberlik ortamı oldu. İlk olarak 16 Temmuz’da gerçekleştirilen oturumun ardından tüm parti gruplarının ortak yayımladıkları “Darbe Girişimine Karşı TBMM Ortak Bildirisi”¹⁶ sonrasında ise Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın AK Parti, CHP ve MHP genel başkanlarıyla Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde buluşması söz konusu birlik ve beraberlik ruhunun ilk görüntüleri oldu. Daha sonra Cumhurbaşkanlığı tarafından 7 Ağustos’ta İstanbul Yenikapı’da düzenlenen “Demokrasi ve Şehitler Mitingi”ne Cumhurbaşkanı Erdoğan ile birlikte yine AK Parti, CHP ve MHP genel başkanları katılarak konuşma yaptı ve birlik ve beraberlik mesajları verildi.¹⁷

15 Temmuz sonrası AK Parti hükümeti öncelikli olarak FETÖ ve diğer terör örgütleriyle mücadeleye odaklanmıştır. FETÖ’nün devletten arındırılması ve gerek devlette gerekse sivil toplum ve özel sektördeki açık ve gizli FETÖ yapılanmasına yönelik operasyonlara başlandı.¹⁸ Günümüzde

de devam eden mücadele kapsamında 19 Haziran itibarıyla 203 bin 518 kişi hakkında soruşturmalar devam etmekte, bu kişilerden 5 bin 315’i ise tutuklu bulunmaktadır. Yine 83 bin 722 kişinin mahkemelerde davası görülürken bunlardan 16 bin 195 kişi tutuklanmış, 34 bin 926 kişi hakkında da mahkumiyet kararı verilmiştir. Ayrıca toplamda 288 darbe davasının 180’i hakkında karar verilmiştir.¹⁹

15 Temmuz’un en büyük sonuçlarından biri de “Yenikapı ruhu” olarak adlandırılan siyasetteki milli birlik ve beraberlik ortamı oldu.

15 Temmuz ve Suriye’deki iç savaşın yansıması olarak özellikle son üç yılda PKK/PYD ve DEAŞ’ın saldırılarının artmasının da etkisiyle AK Parti hükümeti güvenlik siyasetini öncelikle. Yurt içinde FETÖ ile mücadele edilirken sınır ötesinde önce Fırat Kalkanı ve daha sonrasında Zeytin Dalı hareketleriyle Türkiye’nin artan saldırılardan korunması sağlandı.

AK Parti’nin Siyasal Sistemin Dönüşümüne Yönelik Siyaseti

15 Temmuz sonrası iç siyasette en önemli gelişme —her ne kadar CHP’nin oldukça kısa bir sonra söylem değişirse de— “Yenikapı ruhu”nun etkisiyle AK Parti ve MHP arasındaki güvenlik politikalarına bakış açısındaki yakınlaşma oldu. MHP’nin gerek FETÖ gerekse PKK/PYD ile sınır içi ve sınır dışındaki mücadeleyi desteklemesi ve olaylara bakış açısındaki uyum doğal olarak AK Parti ve MHP arasında siyasi dayanışmayı da derinleştirdi. Bu dayanışmanın en önemli sonucu ise MHP lideri Bahçeli’nin 11 Ekim’de yaptığı sistem değişikliği çıkışı oldu.²⁰ Bahçeli konuşma-

14. “Bakanlar Kurulu Toplantısı Sonrasında Yaptıkları Basın Açıklaması”, TCCB, tccb.gov.tr, (Erişim tarihi: 7 Haziran 2018).

15. Demokrasi nöbetleriyle ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. *Demokrasi Nöbetleri: Toplumsal Algıda 15 Temmuz Darbe Girişimi*, Nebi Miş, Serdar Gülenler, İpek Coşkun, Hazal Duran ve M. Erkut Ayvaz, (SETA Yayınları, İstanbul: 2016).

16. “TBMM Darbe Girişimine Karşı Ortak Bildiri Yayınlandı”, Anadolu Ajansı, 16 Temmuz 2016.

17. “Yenikapı’da Liderler Birlik Mesajı Verdi”, *Star*, 8 Ağustos 2016.

18. Serdar Gülenler ve Serencan Erciyas, “Dünyada Arındırma Uygulamaları ve Türkiye’de Devletin FETÖ’den Arındırılması”, *SETA Analiz*, Sayı: 179, (Aralık 2016).

19. “FETÖ Davalarıyla İlgili Çok Önemli Ayrıntılar”, *Hürriyet*, 8 Haziran 2018.

20. “Bahçeli’den Başkanlık Sistemi Çıkışı”, NTV, 11 Ekim 2016.

sında Türkiye'deki siyasal sistemin anayasal sınırlar dahilinde tekrar dizayn edilmesine destek vereceklerini aksi takdirde ülkenin gelecekte büyük sorunlarla karşılaşabileceğini belirtti. Bu çıkışın ardından AK Parti ve MHP kendi komisyonlarını kurarak siyasal sistem değişikliği temelli bir Anayasa değişiklik paketi hazırladı. "Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi" olarak adlandırılan yeni sistemde yürütmenin tek elde toplandığı bir başkanlık modeli önerildi. Mecliste paketin tamamı 339 oyla kabul edildi ve 16 Nisan'da hal-koyuna sunuldu.

Söz konusu değişiklik paketinin odak noktası parlamenter sistemden kaynaklanan yürütmedeki çift başlılığın kaldırılarak yürütme yetkisinin devletin başı olan cumhurbaşkanına verilmesiydi. Cumhurbaşkanı bu yetkiyle birlikte bakanlar ve üst düzey kamu görevlilerinin atanması yetkisine sahip olurken yine bakanlıklar gibi yürütücü kurumların dizayn edilmesi de yetkileri arasında yer aldı. Ayrıca başkanlı bir siyasal sistemin doğası gereği cumhurbaşkanının partili olması önündeki engel kaldırılırken yine cumhurbaşkanının cezai sorumlulukları artırıldı. Meclisin yapısı değiştirilerek vekil sayısı 550'den 600'e çıkarılırken vekil seçilebilme yaşı ise 25'ten 18'e indirildi. Cumhurbaşkanlığı seçimleri milletvekilliği seçimleriyle beş senede bir ve aynı zamanda yapılırken bütçe kanunu haricinde kanun teklif etme yetkisi sadece meclise verildi. Ayrıca sistem tıkanıklığına yönelik bir önlem olarak cumhurbaşkanı ve meclise karşılıklı olarak seçimleri yenileme yetkisi verildi. HSYK'nın yapısı değiştirilerek askeri mahkemeler ve seferberlik rejimi kaldırıldı.²¹

16 Nisan'da gerçekleştirilen referandumda önerilen Cumhurbaşkanlığı sistemi temelli Anayasa değişiklik paketi yüzde 51,1 oy oranıyla kabul edildi. Referandum sürecinde AK Parti ve MHP "evet" cephesinde yer alırken "hayır" cephesinde CHP, HDP, Saadet Partisi

21. Serdar Gülener ve Nebi Miş, "Cumhurbaşkanlığı Sistemi", *SETA Analiz*, Sayı: 190, (Şubat 2017).

ve MHP'den ayrılan muhalifler yer aldı. Kampanya sürecinde ise AK Parti referandum stratejisini "güçlü, etkin ve yetkin bir yönetim sistemi" ve "istikrarlı gelecek" üzerine kurdu. Bu noktada AK Parti "hızlı ve etkili icraat", "güçlü ve güvenli Türkiye" gibi söylemleri ön plana çıkardı.²² CHP liderliğindeki hayır cephesinin en önemli stratejisi ise "tek adam rejimi", "rejim değişikliği" gibi söylemler üzerinden bir korku siyaseti izlemek oldu.²³

AK Parti'nin Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi savunusunda temel dinamiğin Türkiye'nin gelecek kaygısı olduğu söylenebilir. Bu dinamiğin ise iki temel odağı bulunmaktadır: istikrar ve Erdoğan sonrası dönem. Türkiye'nin siyasi tarihi incelendiğinde siyasetteki en büyük sıkıntı koalisyonlar döneminde yaşanan siyasi ve ekonomik krizlerdir. Yine Türkiye'de ekonomik ve demokratik kalkınmanın en çok ivme kazandığı dönemin tek parti iktidarlarında yaşandığı görülmektedir. Özellikle AK Parti'nin yaklaşık on altı yıllık iktidarı döneminde bazı yıllarda yaşanan durgunluklara ve problemlere rağmen bu ivmeli kalkınmanın yakalandığı ortadadır. Bu sebeple güçlü ve istikrarlı bir yürütme ihtiyacının altını çizen AK Parti Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle birlikte yapısal olarak sistemin bu yöne evrilmesini sağlamış ve gelecek açısından siyasi istikrarsızlıkların yaşanmasını engellemek adına en azından sistem bağlamında bir önlem almıştır.

İkinci temel odak ise ilkiyle doğrudan bağlantılı olarak Erdoğan sonrası dönemdir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın karizmatik liderliğinin AK Parti'ye siyasi başarıyı getiren en önemli etkenlerin başında geldiği kabulünden hareketle

22. "Kararımız Evet", 16 Nisan 2017 Referandum Bilgi Kitapçığı, AK Parti Tanıtım ve Medya Başkanlığı.

23. Nebi Miş ve Burhanettin Duran, *Türkiye'de Siyasal Sistemin Dönüşümü ve Cumhurbaşkanlığı Sistemi*, (SETA Yayınları, İstanbul: 2017); Nebi Miş ve Burhanettin Duran, "Turkey's Constitutional Referendum and Its Effects on Turkish Politics", *Orient*, Cilt: 58, Sayı: 3, (2017); Nebi Miş ve M. Zahid Sobacı, "AK Parti ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi", *AK Parti'nin 15 Yılı: Siyaset*, ed. Nebi Miş ve Ali Aslan, (SETA Yayınları, İstanbul: 2018).

TABLO 5. YASAMA DÖNEMLERİNDE AK PARTİ'DEN BİR SONRAKİ DÖNEM VEKİL SEÇİLEMİYEN VEKİLLERİN SAYISI

YASAMA DÖNEMİ/ SEÇİM YILI	KAZANILAN VEKİLLİK SAYISI	SONRAKİ DÖNEM VEKİL OLAMAYANLARIN SAYISI	VEKİL OLAMAYANLARIN DÖNEM ORANI (YÜZDE)
22. Dönem / 2002	363	203	56
23. Dönem / 2007	341	205	60
24. Dönem / 2011	327	215	68
25. Dönem / 2015 - H	258	61	24
26. Dönem / 2015 - K	317	148	47

Türkiye’de istikrarlı ve güçlü yürütmenin şahsi başarı ve karizmadan ziyade “yüzde 50+1” ile seçilecek bir cumhurbaşkanına bağlanması AK Parti’nin yeni sistemi savunusundaki en büyük motivasyonlardan birisiydi.²⁴ Buna ek olarak Cumhurbaşkanlığı makamının yürütmedeki tek sorumlu isim olması koalisyon dönemi istikrarsızlıkları ve karizmatik lider yoksunluğundan kaynaklanacak belirsizliklerin engellenmesi adına Cumhurbaşkanlığı sistemini yapısal bir çözüm olarak öne çıkarmaktadır.

Sonuç itibarıyla 15 Temmuz darbe girişiminin yarattığı etki Türkiye siyasetinde oldukça köklü bir değişim başlattı. Yeni bir dönem olarak adlandırılabilir bu değişim ise önce AK Parti ve MHP arasında siyasi yakınlaşmayı sağlayan sonrasında ise Cumhurbaşkanlığı sistemini ortaya çıkaran bir iş birliği doğurdu. Bu iş birliğinin temelinde ise özellikle Türkiye’ye yönelen küresel tehditleri bertaraf etmeyi amaçlayan gelecek kaygısı yer almaktadır.

AK PARTİ’NİN YENİLENME SİYASETİ

AK Parti kendini farklı bağlamlarda “devrimci” bir parti olarak tanımlamaktadır.²⁵ Özellikle sivil gözetim ve denetim, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, yargı reformu, kültürel hakların genişletilmesi gibi alanlardaki değişimi “sessiz

devrim” olarak nitelendiren AK Parti²⁶ son olarak siyasal sistem dönüşümünü sağlamış ve Türkiye parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı sistemine geçmiştir.

Böyle güçlü bir iddiaya sahip olan AK Parti’nin kendi içinde ne kadar dönüştüğüne bakıldığında ise 2002’den günümüze özellikle siyasi kadrolarda oldukça kapsamlı bir yenilenme yaşandığı gözlemlenmektedir. Bu bakımdan kendi içinde yenilenmeyi de siyasi değişim ve dönüşümle birlikte başaran AK Parti hem yapısal hem de ilkesel dönüşümü kendi kurumsal kimliği açısından da sağlamaktadır. Rakamlar üzerinden örnek vermek gerekirse Parlamentoda görev alan 22. dönemdeki 363 AK Parti’li vekilden 203’ü, 23. dönemdeki 341 vekilden 205’i, 24. dönemdeki 327 vekilden 215’i, 25. dönemdeki 258 vekilden 61’i bir sonraki yasama döneminde Mecliste yer almamıştır. AK Parti 24 Haziran milletvekili listesinde ise son dönem 317 vekilden 148’ine yer vermemiştir (Tablo 5).²⁷

AK Parti en üst yürütme mercii olan bakanlar kurulunda da zaman zaman revizyona gitmiştir. 2002’den günümüze toplam sekiz hükümet kuran AK Parti’de hükümet değişikliğinin yanı sıra toplam altı kez de hükümet içi revizyon gerçekleşmiştir. Bu revizyonlarda genel olarak yeni isimler bakan olurken bazı isimlerin ise bakanlık görevleri değişmiştir. Buna ek olarak tüm bu

24. Burhanettin Duran, “Kritik Soru: Neden Şimdi?”, *Sabah*, 25 Şubat 2017.

25. “Cumhurbaşkanı Erdoğan: AK Parti Devrimci Bir Partidir”, *A Haber*, 30 Mayıs 2017.

26. AK Parti perspektifinden Türkiye’deki demokratik değişim ve gelişim sürecinin ayrıntıları için bkz. *Sessiz Devrim*, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı.

27. Yalçın Akdoğan, “Erdoğan’ın Stratejik Kararı ve Güçlü Meclis”, *Star*, 23 Mayıs 2018.

hükümetlerde AK Parti’li 90 farklı ismin bakan olarak görev alması dikkat çekmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Metal Yorgunluğu Söylemi ve Yenilenme Siyasetinin Mahiyeti

Erdoğan’ın 2014’te cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından AK Parti ile arasındaki resmi ve pratik bağ koparken bunun ardından partinin çeşitli kademeleri, yöneticileri ve elitleri arasında “üstü örtük bir çekişme” başlamıştı.²⁸ AK Parti gibi Erdoğan’ın karizmatik liderliğinin en büyük başarı etkeni olduğu bir siyasi partide böyle bir liderin yokluğunun hissedilmesinin doğal sonucu olarak “dava şuuru”, “hizmet bilinci” ve “siyasal söylem” gibi konularda sıkıntılar yaşandığı da ortadaydı. Özellikle söz konusu sıkıntılara parti içinde çözüm bulunamaması ise parti tabanında ve toplumda bazı memnuniyetsizlikler oluşmasıyla sonuçlandı.

16 Nisan referandumunun kabul edilmesinin ardından AK Parti açısından en önemli gelişme Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın partiye ve genel başkanlığa dönüşüydü. Cumhurbaşkanı Erdoğan önce 2 Mayıs 2017’de partiden ayrılışının tam 979 gün sonrasında tekrar AK Parti’ye üye oldu ve 21 Mayıs 2017’de ise AK Parti’nin yeniden genel başkanı seçildi. Erdoğan’ın AK Parti’ye dönüşünün ardından ise en önemli gelişme yine Erdoğan’ın “metal yorgunluğu” şeklinde kavramsallaştırdığı²⁹ AK Parti kadrolarındaki yenilenme ihtiyacı ve ardından AK Parti teşkilatları, belediyeleri ve yönetim kademesindeki değişimlerdi. AK Parti’de yaklaşık on ay süren bu yenilenme süreci yine Erdoğan’ın Mart 2018’de yaptığı “Artık metal yorgunluğu yok” açıklamasıyla son buldu.³⁰

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın metal yorgunluğu kavramsallaştırmasıyla özdeşleşen bu ye-

nilenme süreci AK Parti siyaseti açısından iki farklı temelde değerlendirilebilir: Bunların ilki AK Parti’nin iktidara geldiği günden beri savunduğu “sürekli yenilenme” ve “dönüşüm”ün partinin kendi içindeki yansımasıdır. Bir diğer ifadeyle AK Parti Türkiye siyasetini ve kurumlarını dönüştürme iddiasındaki bir parti olarak söz konusu dönüşümü kendi adına da şiar edinerek bir “yenilenme siyaseti” izlemiştir. İkincisi ise söz konusu yenilenme siyasetiyle paralel olan fakat AK Parti’nin yenilenmeyi birincil önceliği haline getirmesi ve toplum önünde gerçekleştirilmesi sebebiyle geçmişteki süreçlerden farklılaşan metal yorgunluğu sürecidir. Bu vesileyle toplum nezdinde AK Parti’li belediye ve teşkilatlara yönelik memnuniyetsizlikler Erdoğan’ın partinin başına tekrar dönmesi ve kadroları yenilemesiyle giderilmeye çalışılmıştır.

Erdoğan’ın tekrar AK Parti’nin başına geçmesinin ardından ele aldığı ilk konunun metal yorgunluğu şeklinde nitelendirdiği bu sıkıntılar olması da Erdoğan’ın parti tabanı ve toplumdaki memnuniyetsizliğin farkında olduğunu göstermekteydi. AK Parti gerek Türkiye gerekse kendi kurumsallığı adına sürekli olarak değişim, dönüşüm ve yenilenmeyi savunan bir parti olarak yine Erdoğan’ın karizmatik liderliğiyle bir yenilenme sürecine girdi. Fakat bu noktada söz konusu süreci öncekilerden farklı kılan ise yenilenmenin parti içinde değil toplum önünde tartışılmasıydı. Bu durumun temel nedeni ise parti tabanı ve topluma verilen “Memnuniyetsizliğinizin farkındayız” mesajıydı.

Erdoğan’ın partideki metal yorgunluğu söylemini daha geniş bir perspektiften incelemek için “AK Parti tarz-ı siyaset” üzerinde durmak gerekmektedir. Erdoğan’ın AK Parti’ye dönüşünün ardından vurguladığı bu söylem kabaca partinin kurulduğu günden bu yana toplumla iç içe bir parti olduğu, toplumun istekleri ve ihtiyaçlarına öncelenen bir siyaset izlediği anlayışına dayanmaktadır. Ayrıca bir “değerler ve ilkeler” partisi olduğu vurgusunu içermektedir.³¹

28. Nebi Miş, “AK Parti’de Ne Değişiyor?”, *Kriter*, Sayı: 17, (Ekim 2017).

29. “Son Dakika: Erdoğan 1044 Gün Sonra Kürsüde”, *Milliyet*, 30 Mayıs 2017.

30. “Cumhurbaşkanı Erdoğan: Artık Metal Yorgunluğu Yok”, NTV, 24 Mart 2018.

31. Nebi Miş, “AK Parti Tarzı Siyaseti”, *Türkiye*, 4 Mayıs 2017.

Erdoğan'ın metal yorgunluğu eleştirisiyle “dava şuuru” ve “değerler-ilkeler” partisi söylemi beraber değerlendirilmelidir. AK Parti teşkilatlarında tabandan üst düzeye kadar görev alan isimlerin “kişisel menfaatlerini öncelememesi”, “partiyeye artı değer katması” ve “klikleşme ve kadrolaşma peşinde koşmaması” gerektiği yine Erdoğan tarafından sık sık dile getirilmektedir. Dolayısıyla da Erdoğan'ın AK Parti'deki yenilenme siyaseti hem parti tabanına hem teşkilata hem de tüm toplum kesimlerine bir mesaj niteliğindedir.³²

Sözel olarak verilen bu mesajların somut çıktılarına bakıldığında ise AK Parti'nin, Erdoğan'ın dönüşünün ardından yaklaşık on aylık bir süre içinde il ve ilçe teşkilatlarını yenilediği ve gerek Başbakan Binali Yıldırım gerekse Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kongrelere katılarak parti tabanında yeni bir heyecan ve ivme oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Bu yenilenme sürecinde özellikle İstanbul, Ankara, Bursa ve Balıkesir'de belediye başkanlarının değişmesi kamuoyu ve medyada en çok dikkat çeken ve yankı uyandıran gelişmelerdir. Söz konusu metal yorgunluğu sürecinin en somut çıktısı olan ve doğrudan hizmet alanında gerçekleşen bu değişimler Erdoğan'ın AK Parti'deki yenilenmeyi ne kadar ciddiye aldığına göstergesi olarak okumak mümkündür. AK Parti her zaman yenilenmeyi, değişimi ve dönüşümü savunan bir parti olarak önceki süreçlere kıyasla son dönem yenilenme sürecini doğrudan toplum önünde tartışarak gerçekleştirmiştir.

SEÇİM İTTİFAKLARI VE AK PARTİ'NİN İTTİFAK SİYASETİ

24 Haziran seçimlerinin en önemli belirleyicilerinden biri seçim ittifaklarıdır. Bahçeli'nin Kasım 2017'de yaptığı seçim barajının düşürül-

mesi yönündeki açıklamasıyla³³ başlayan süreç daha sonra AK Parti ve MHP arasında kurulan komisyonların çalışmaları sonucu bir düzenleme haline geldi ve söz konusu düzenleme 13 Mart'ta Mecliste kabul edildi. Bu noktada düzenleme Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, Siyasi Partiler Kanunu, Mahalli İdareler Kanunu ve Milletvekilliği Kanunu olmak üzere dört önemli kanunda değişiklikler içerirken ayrıca seçim güvenliğine yönelik bazı değişiklikleri de kapsamaktaydı.

Düzenleme ayrıntılarıyla incelendiğinde temel değişikliğin yüzde 10'luk seçim barajı konusunda yaşandığı söylenebilir. Daha açık bir ifadeyle düzenlemeyle birlikte yüzde 10'luk seçim barajı partinin değil ittifakın aldığı oy oranı üzerinden hesaplanmakta ve ittifak içerisindeki her bir partinin yüzde 10 oy oranına sahip olmasa da ittifakın toplam oyu yüzde 10'un üzerinde olduğu takdirde meclise girebilmesini sağlamaktadır. Buna ek olarak milletvekili sandalye sayısı hesaplamasında da değişikliğe gidilmiştir. Yeni düzenlemeyle birlikte milletvekilleri ittifakların toplam oyu üzerinden yine D'hondt sistemine göre dağıtılmakta, bir ittifakın kazandığı toplam vekil sayısı ittifak içerisindeki partilerin aldıkları oy oranına göre tekrar dağıtılmaktadır.

Seçim ittifakları düzenlemesi incelendiğinde düzenlemenin genel olarak Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin gerekliliklerine göre şekillendiği söylenebilir. Başkanlı bir siyasal sistemin gereklilikleri ve Türkiye'deki mevcut çok partili sistem düşünüldüğünde ittifaklar mevcut parti sisteminin iki partili olmasa da iki bloklu bir yapıya evrilmesini sağlayacaktır.³⁴ Cumhurbaşkanlığı seçiminde yüzde 50+1 oy gerekliliği ve güçlü bir yürütme adına cumhurbaşkanının ihtiyaç duyacağı güçlü parlamento desteği göz önünde bulundurulduğunda ittifak düzenlemesinin de temel mahiyeti ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak

32. Fahrettin Altun, “Kaptan Usta da, Mürettebat Ne Alemde?”, *Sabah*, 14 Eylül 2017.

33. “MHP Lideri Bahçeli: Seçim Barajı Türkiye için Çok Ağır, Düşürülmeli”, *NTV*, 8 Kasım 2017.

34. Nebi Miş ve Hazal Duran, “Seçim İttifakları”, *SETA Analiz*, Sayı: 232, (Şubat 2018).

Türkiye'nin siyasal kültürü, toplumun mevcut siyasal yönelimi, oy verme davranışı ve geçmiş seçim sonuçları da incelendiğinde seçim ittifakları partilere daha rahat ve yasal bir biçimde bloklaşma ve iş birliği yapma imkanı sunmaktadır. Tüm bunlar değerlendirildiğine seçim sistemindeki bu değişikliğin özellikle yüzde 10'luk seçim barajının korunması sebebiyle partileri ittifak kurmaya teşvik ettiği ve gelecekte siyasal parti sistemini şekillendireceği söylenebilir.

Başkanlı siyasal sistem ve Türkiye'deki mevcut çok partili sistem düşünüldüğünde ittifaklar mevcut parti sisteminin iki partili olmasa da iki bloklu bir yapıya evrilmesini sağlayacaktır.

24 Haziran öncesi partilerin ittifak kurma süreci incelendiğinde ise henüz ittifak düzenlemesi ve erken seçim kararı gündemde değilken Bahçeli'nin "Gelecek seçimlerde parti olarak aday göstermeyeceğiz ve 'Yenikapı ruhu'nun gereği olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı destekleyeceğiz"³⁵ şeklinde yaptığı açıklama AK Parti ile MHP'nin arasında kurulacak ittifakın ilk göstergesi oldu. Erken seçim kararı alınmasının ardından ise AK Parti ve MHP "Cumhur İttifakı" çatısı altında seçim ittifakı kurduklarını açıkladı. Büyük Birlik Partisi de parti olarak olmasa da AK Parti listelerinden adaylarla ittifakın içinde yer aldı. Erdoğan ise ittifakın ortak aday olarak cumhurbaşkanı aday oldu.

AK Parti ile MHP arasında kurulan Cumhur İttifakı'nın temel motivasyonu 15 Temmuz ve sonrasında Türkiye'nin maruz kaldığı saldırılara karşı "yerli ve milli" bir ittifaka duyulan ihtiyaç olarak açıklandı. 15 Temmuz'un bir dönüm noktası ve Türkiye siyaseti açısından yeni bir dönemin başlangıcı olması, bu başlangıç sonra-

sı verilen siyasal mücadelenin AK Parti ve MHP tarafından bir "beka meselesi" olarak görülmesi de ittifakın temelini oluşturan gerekçelerdi. Bunlara ek olarak 16 Nisan referandumuyla birlikte de siyasal sistemin dönüşümünün halk nezdinde gerçekleşmesi 24 Haziran sonrası devletin ve siyasetin dönüşümünün sağlanması ittifakın temel hedeflerinden biri olarak açıklandı. Bu doğrultuda 15 Temmuz sonrası AK Parti ve MHP arasında "Yenikapı ruhu" olarak adlandırılan milli birlik ve beraberlik ruhunun iş birliğine dönüşmesi ittifakla birlikte somut bir hal almıştır.

Diğer tarafta ise erken seçim kararının ardından muhalefet partilerinin nasıl bir ittifak kuracağı belirsizdi. Her ne kadar İYİ Parti, Saadet Partisi (SP) ve Demokrat Parti (DP) arasında bir yakınlaşma mevcutsa da özellikle 16 Nisan'da "hayır" cephesine liderlik yapan CHP'nin nasıl bir pozisyon alacağı merak konusuydu. Bu noktada CHP öncelikli olarak cumhurbaşkanı adayından bir strateji izledi. 2014 seçimlerinde yaşanan "çatı aday" başarısızlığının ardından daha temkinli davranarak doğrudan ön plana çıkmak yerine SP lideri Temel Karamollaoğlu vasıtasıyla muhalefet partileri arasında Abdullah Gül ismi üzerinden bir mutabakat aradı. Gül'ün tüm muhalefetin aday olmayı şart koşması ve İYİ Parti lideri Meral Akşener'in cumhurbaşkanlığı adaylığından vazgeçmemesi sonucunda CHP'nin yeni çatı aday projesi başarısızlıkla sonuçlandı. Bu başarısızlığın ardından ise her parti kendi cumhurbaşkanı adayını çıkardı. Sonuçta İYİ Parti Meral Akşener'i, SP ise Temel Karamollaoğlu'nu aday gösterdi. CHP'de ise uzun bir belirsizlik sürecinin ardından Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu cumhurbaşkanı aday olmak yerine partideki ana rakibi Muharrem İnce'yi aday olarak açıkladı.

Cumhurbaşkanı adaylığı üzerinde bir ittifak kuramayan muhalefet bloku parlamento seçimlerinde ise yine uzun bir sürecin ardından CHP, İYİ Parti ve SP'yi kapsayan "Millet İttifakı" nı kurabilmeyi başardı. Bu noktada CHP 15 vekilini İYİ Parti'ye transfer ederek Yüksek Seçim Kuru-

35. "Bahçeli: MHP, Cumhurbaşkanlığı Adayı Göstermeyecektir", NTV, 8 Ocak 2018.

lunun kararını beklemeden İYİ Parti'nin seçimlere girebilmesini sağladı. Fakat CHP tüm muhalefet partilerini kapsayan “sıfır baraj ittifakı” projesini İYİ Parti'ye kabul ettiremedi. İYİ Parti, HDP ile aynı ittifak içerisinde yer almamak adına bu teklifi reddederken CHP de yine İYİ Parti tarafından sınırları belirlenmiş bir ittifakın parçası olmak zorunda kaldı. Buna ek olarak DP'li isimler ise İYİ Parti listelerinden aday gösterilerek seçimlere parti olarak girmediler.

Millet İttifakı'nı oluşturan temel motivasyonun önceki seçimlerde olduğu gibi AK Parti ve Erdoğan karşıtlığı olduğu çok açıktır. Sosyal demokrasi, ulusalcılık ve Kemalizm eksenli CHP'yi, bir Milli Görüş partisi olduğunu iddia eden SP'yi ve merkez sağ ve milliyetçilik arasında konumlanma çabasında olan İYİ Parti'yi bir araya getiren temel motivasyonun bu karşıtlık olduğu ortadadır.³⁶ Oldukça farklı ideolojik arka plana sahip olan bu partiler “demokrasi, adalet, özgürlük” gibi söylemlerden ziyade AK Parti'yi iktidardan indirmek amacıyla ideolojik değil siyasi pragmatizm odaklı bir ittifak kurmuşlardır. Geçmişe doğru gidildiğinde özellikle 2014 ve daha da öncesindeki seçimlere kadar götürülebilecek bu ittifakın uzantısını 24 Haziran seçimlerinde Millet İttifakı oluşturmaktadır.

AK PARTİ'NİN SEÇİM MANİFESTOSU VE BEYANNAMESİ

24 Haziran'a doğru AK Parti'deki en önemli gelişmelerden biri Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıkladığı adaylık manifestosu ve AK Parti seçim beyannamesiydi. Cumhurbaşkanı Erdoğan 6 Mayıs'ta partisinin İstanbul İl Kongresi'nde adaylık manifestosunu, 24 Mayıs'ta ise AK Parti'nin 24 Haziran seçim beyannamesini açıkladı. Bu noktada manifesto ve beyanname içerik olarak ayrı değerlendirilebilecekken mahiyeti

bakımından birbirinin devamı ve tamamlayıcısı olarak ele alınabilir.

Erdoğan'ın açıkladığı manifesto incelendiğinde geçmiş ve gelecek bağlamında iddialı bir durum değerlendirmesi yapıldığı söylenebilir. Manifestoda bir lider olarak Erdoğan'ın ve bir siyasi hareket olarak AK Parti'nin geçmiş zaman bağlamında yapılanların ve kazanılan tecrübenin, gelecek bağlamında ise bir vizyonun ve hedeflerin çerçevesi çizilmektedir. Beyannamede ise manifestoyla çizilen çerçeve somutlaştırılmakta, gelecek vizyonunun ayrıntıları verilmekte ve somut projelerle ortaya koyulan iddiaların altı doldurulmaktadır.

Manifesto: “24 Haziran Sonrası Şahlanış”

Bu noktada özellikle Erdoğan'ın açıkladığı manifesto yalnızca 24 Haziran için değil gerek AK Parti gerekse Türkiye için uzun vadeli bir gelecek vizyonunun ruhunu ortaya koyması sebebiyle ayrı bir öneme sahiptir. Bu sebeple manifestoda öncelikle “biz” teması etrafında coşku ve sembol yüklü bir tarihsel kimlik tarifi ve 1071 Malazgirt Zaferi'nden başlayarak Osmanlı İmparatorluğu, Çanakkale, Milli Mücadele, Cumhuriyet'in kuruluşu ve son olarak 15 Temmuz'a uzanan bir mücadelenin Türkiye temelli okuması yapılmaktadır. Bu okumadaki temalar ise süreklilik, kapsayıcılık ve kahramanlık ruhunun varlığı ve devamlılığıdır.³⁷

Buna ek olarak AK Parti'nin hikayesi anlatılırken 2002'ye kadar süren dönem “kuruluş”, 2002'den 24 Haziran'a kadar sürecektir iktidar dönemi “diriliş” ve 24 Haziran sonrası “şahlanış” olarak nitelendirilmektedir. Burada ise en dikkat çekici nokta diriliş döneminin kapsamı ve tanımıdır. Manifestoda 2002'den günümüze Türkiye'de yaşanan dönüşümle vesayet odaklarıyla mücadele kalkınmadaki başarıyla endeksenerek tarif edilmekte ve AK Parti kendini milli iradeyi

36. Fahrettin Altun, “Cumhur Karşısı İttifakın 5 Çelişkisi”, *Sabah*, 24 Mayıs 2018.

37. Burhanettin Duran, “Erdoğan'ın Manifestosunun Kodları”, *Sabah*, 8 Mayıs 2018.

olması gerektiği şekilde siyaset kurumunun merkezine koyan bir hareket olarak tanımlamaktadır. Ayrıca Türkiye’de yaşanan dönüşüm ve değişim süreci AK Parti’nin kendi ideolojik ve söylem dönüşümüyle paralel tanımlanmakta, yine AK Parti’nin “muhafazakar demokrasi”, “medeniyetçi yeni Türkiye iddiası” ve “yerli ve milli” söylemleri üzerinden verilen mücadeleler anlatılmaktadır.³⁸

Manifestonun gelecek vizyonu ise gelecek beş yılı, 2053 ve 2071 hedeflerini kapsamaktadır. Bu noktada somut vaatlerden ziyade bir gelecek tasavvuru çizilmekte, “irade, erdem ve cesaret” söylemleri üzerinden yeni dönemin kodları sıralanmakta ve Erdoğan toplumu ahitleşmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, manifestosuyla birlikte gelecek beş yıl için Türkiye’yi küresel güce haline getirme çabası adına verilecek mücadelenin ve daha müreffeh bir ülkenin sözünü verirken 2053 ve 2071 yılı Türkiye’sinin emanetçileri olarak kadınları ve gençleri işaret etmekte, muasır medeniyetler seviyesinin üstündeki Türkiye’yi bir “kızıl elma” olarak gelecek kuşaklara aktarmaktadır.

Sonuç olarak manifesto bir bütün olarak değerlendirildiğinde AK Parti ve Erdoğan’ın Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle birlikte 24 Haziran’ı bir milat olarak kabul ettiği ve sonrası için tarihsel süreklilik dahilinde yeni bir şahlanış dönemi tahayyül ettiği görülmektedir. Bu tahayyül içerisinde hem yakın hem de orta ve uzun vadeli gelecek için vizyon ve hedefler ortaya konurken bu hedeflere yönelik “ahdim olsun ki” denilerek 24 Haziran’da onaylanmak üzere topluma bir sözleşme önerilmektedir.

Beyanname: “Güçlü Meclis, Güçlü Hükümet, Güçlü Türkiye”

Seçim beyannameleri taşıdıkları misyon açısından siyasi partilerin seçmene verdikleri sözlerin ve iktidara geldikleri takdirde takip edecekleri yol haritasının sözleşmesidir. Partilerin hedefleri ve bu hedeflerin hangi projelerle yapılacağı beyan-

namelerin temel içeriğini oluşturmaktadır. Dolayısıyla beyannameler toplumun beklentileriyle yerel ve küresel değişimin gerektirdiği yeniliklerin karşılanması açısından bir göstergelik niteliği de taşımaktadır. Bu noktada seçmenin beklentilerini karşılayan ve yine seçmeni ikna eden beyannameler partiler açısından büyük önem taşımakta ve özellikle iktidara gelecek partiler için seçmen nezdinde bağlayıcı mahiyete sahip bir siyaset belgesi niteliğinde olmaktadır.

AK Parti’nin bir iktidar partisi olarak 2002’den günümüze dek sunduğu beyannameler hem seçimlerin gündemini belirlemekte hem de muhalefetin atacağı adımları şekillendirmektedir. Bu noktada Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın manifesto sonrası 24 Mayıs’ta Ankara’da açıkladığı AK Parti Seçim Beyanname’si de 360 sayfalık oldukça kapsamlı ve geniş bir metin olarak dikkat çekmektedir. Şekil olarak önceki seçim beyannamelerine benzerlik taşıyan bu beyanname hem geçmiş, güncel ve geleceği bir arada değerlendirmekte hem de kalkınma projelerine odaklanmaktadır. Toplam on bir ana başlığa sahip beyanname “Yeni Yönetim Modeli”, “Güçlü Demokrasi”, “İnsan ve Toplum”, “İstikrarlı ve Güçlü Ekonomi”, “Stratejik Sektörler ve Yenilikçi Üretim”, “Çevre, Şehircilik ve Yerel Yönetimler”, “Dış Politika ve Milli Güvenlik” başlıkları metnin ana gövdesini oluşturmaktadır. Beyannamenin başında sunulan “Gelecek Vizyonu” ve sonundaki “Önemli Kalkınma Projeleri” de tamamlayıcı niteliktedir.

AK Parti’nin beyanname geleneği göz önünde bulundurulduğunda 2002’den günümüze güçlü metinler açıklandığı ve her metnin o seçim döneminde slogan olarak da kullanılan bir başlığı olduğu görülmektedir. 2002’de “Her Şey Türkiye için” sloganını merkeze koyan bir beyanname açıklanırken metin Türkiye’nin içinde bulunduğu ekonomik ve siyasal krizin çözümü noktasında acil eylem planlarına yoğunlaşmakta ve siyaset kurumuyla toplum arasında bozulan güven ilişkisinin yeniden inşa edilmesini ve siyasi alanın demokratikleştirilerek genişletilmesini

38. Burhanettin Duran, “AK Parti’nin İdeolojik Dönüşümünün Kodları”, *AK Parti’nin 15 Yılı: Siyaset*, ed. Nebi Miş ve Ali Aslan, (SETA Yayınları, İstanbul: 2018), s. 70.

vadedmektedir. 2007 seçiminde açıklanan “Güven ve İstikrar İçinde, Durmak Yok, Yola Devam” başlıklı beyanname ise AK Parti’ye yönelik artan vesayet müdahalelerine bir cevap niteliği taşımaktadır. 2002-2007 arası siyasi ve ekonomik istikrarla birlikte hızlı bir şekilde kalkınmaya başlayan Türkiye’nin bu müdahaleler sonucu tekrar krize girmemesi adına istikrar vadeden AK Parti demokrasinin dönüşümü ve kurumsallaşması adına yeni bir anayasa ihtiyacının altını çizmektedir. 2011 seçimlerinde ise demokratik ve ekonomik kalkınmanın kalıcılığı ve istikrarının sağlanması adına yeni bir Türkiye vizyonu ve çeşitli alanlarda 2023 hedefleri koyan AK Parti “Türkiye Hazır, Hedef 2023” sloganının altını demokratikleşme, güçlü siyaset kurumu ve yeni anayasa vaatleriyle doldurmaktadır. 2015 seçimlerinde açıklanan beyanname ise AK Parti’nin bir yandan FETÖ bir yandan ise demokratikleşme ve açılım süreçlerine yönelik saldırılara karşı yürüttüğü mücadelenin etkisi hissedilmektedir. Beyanname özellikle yeni anayasa ve siyasal sistem değişikliği ön plana çıkarılırken “Daima Adalet, Daima Kalkınma” sloganı tercih edilmiştir.³⁹ 24 Haziran beyanname incelendiğinde ise “Güçlü Meclis, Güçlü Hükümet, Güçlü Türkiye” ve “Yaparsa Yine AK Parti Yapar” şeklinde iki farklı sloganın kullanıldığı görülmektedir. Bu tercih beyannamenin gelecek vizyonu ve somut projeler şeklindeki iki temel odağıyla ilgilidir.

Yeni beyanname gelecek vizyonu açısından tüm metne etki etmiş ve çerçevesi yukarıda bahsedildiği gibi manifestoyla çizilmiş bir gelecek tahayyülü ortaya konurken “muasır medeniyetler seviyesini aşmak” 2053 ve 2071’in esas hedefleri olarak gösterilmektedir. Bu hedeflere ulaşmada ise beyanname küresel trendler ışığında dijitalleşme, yerli yatırımlarla teknolojik gelişmişliği yakalama ve özellikle gençlere yatırım ve kadınların iş hayatına kazandırılması üzerinden bir yol haritası çizilmektedir. Bu yol haritasının

özellikle ekonomik kalkınmanın yapısal temelini oluşturacağı ayrıca vurgulanmaktadır.⁴⁰

Öte yandan “Güçlü Meclis, Güçlü Hükümet, Güçlü Türkiye” sloganından da anlaşılacağı üzere hedeflere Cumhurbaşkanlığı sistemi aracılığıyla ulaşılabileceği vurgusu dikkat çekmektedir. Ek olarak devletin başta kamu yönetimi olmak üzere tepeden başlayarak yeniden yapılandırılacağı, bu yapılandırılmayla da güçlü erkler oluşturularak istikrarlı bir siyaset kurumuyla ekonomik ve demokratik kalkınmanın sağlanacağı belirtilmektedir. Bu bağlamda 24 Haziran’ın bir milat olarak kabul edildiği ve AK Parti’nin on altı yıllık bir iktidar olarak değil kuvvetli bir heyecan ve güçlü bir atılımla yeni bir başlangıç yapmak isteyen bir kadro olarak seçmenin karşısına çıkmak istediği dikkat çekmektedir.

Somut projeler bağlamında ise “Yaparsa Yine AK Parti Yapar” sloganıyla AK Parti’nin on altı yıllık iktidarı boyunca yapmış olduğu hizmet siyasetini ve kalkınmayı referans verdiği söylenebilir. Bu söylem AK Parti’nin beyanname içinde iktidarı boyunca yaptıkları ve yapacaklarının kritiğini yaparak kendini bir referans olarak ortaya koyduğunun göstergesidir. Bu noktada AK Parti seçmenlere “verdiği sözü yerine getiren iktidar” imajı çizerken siyasetin odak noktasına kendisini yerleştirmekte ve on altı yıllık iktidarı boyunca yaptıklarının avantajını kullanmaya çalışmaktadır. Her seçim döneminde muhalefet tarafından sıklıkla başvurulan popülist vaat siyasetine cevap veren bu söylem bir muhalefet eleştirisi niteliği de taşımakta ve AK Parti siyasette doğru adres olarak kendini göstermektedir.

Projeler incelendiğinde ise 24 Haziran beyannamesini diğerlerinden farklı kılan en önemli özelliğin mikro projelere odaklanması olduğu söylenebilir. “Şehir Hastaneleri”, “Çanakkale Köprüsü”, “Kanal İstanbul” gibi makro projelerin varlığı ve ağırlığı her ne kadar korunsun da esas odağın toplumun değişen sosyolojisi paralelinde geliştirilen başta İstanbul, Ankara gibi büyükşehir-

39. Nebi Miş, “Geçmişten Bugüne AK Parti Seçim Beyanname-leri”, *Türkiye*, 26 Mayıs 2018.

40. Baki Laleoğlu, “AK Parti’nin Seçim Beyanname: Hedefler ve Yol Haritası”, *Sabah*, 26 Mayıs 2018

hirlerde yapılacak “Millet Bahçeleri” gibi mikro projeler ve teknoloji ve dijitalleşme odaklı küresel trendlerin gereklilikleri olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak AK Parti tarafından açıklanan manifesto ve beyanname bir bütün olarak ele alındığında Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle birlikte Türkiye’nin yeni bir döneme gireceği iddiası ortaya konmaktadır. Bu doğrultuda AK Parti 24 Haziran’ı milat ve sonrasını ise şahlanmış dönemi olarak tanımlarken hem kısa ve uzun vadeli bir gelecek vizyonu ortaya koymakta hem de günün beklentileri ve şartlarını yerine getirme sözü vermektedir.

SONUÇ: 24 HAZİRAN SEÇİMLERİ VE SONRASINDA AK PARTİ

Türkiye’de her seçim dönemi duyulan “Türkiye siyasetindeki en önemli seçimlerden biri” ifadesinin altını dolduran nitelikteki 24 Haziran seçimleri hem Türkiye hem de AK Parti siyaseti açısından bir dönüm noktasını ve ilkleri barındırmaktadır. Türkiye siyaseti ilk kez siyasi partilerin ittifak halinde gireceği bir seçimi tecrübe edecekken bu durumun doğal sonucu olarak bloklaşmaların netleştiği bir seçim sürecini ortaya çıkarmaktadır. Buna ek olarak ittifak düzenlemesiyle birlikte ittifak yapan partilerin baraj sorunuyla karşılaşmayacak olmaları yıllardır Türk siyasetinde tekrarlanan ve seçim barajı üzerinden dile getirilen milli iradenin sandığa ve parlamentoya yansıma eleştirilerinin gerçeklik payı taşıyıp taşımadığını gösterecektir. Yine bir ilk olarak Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine yönelik ilk seçimler gerçekleşecek ve cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimleri aynı gün yapılacaktır.

24 Haziran’a doğru AK Parti her seçimde olduğu gibi parlamento çoğunluğunu ve ilk turda cumhurbaşkanlığı seçimini kazanmayı hedeflemektedir. Bu noktada yeni sistemin cumhurbaşkanının seçilmesi için yüzde 50+1 oy almasını gerekliliği ve parlamento seçimlerini kapsayan ittifak düzenlemesinin AK Parti’nin işini önceki seçim-

lere göre zorlaştırdığı ortadadır. Fakat bu duruma rağmen AK Parti ve Erdoğan seçimleri kazanmaya diğer parti ve adaylara göre daha yakındır. Bu noktada AK Parti söylem ve strateji bağlamında güçlü olduğu noktalara ağırlık verirken zayıf noktalarını en aza indirmeye çalışmaktadır.

AK Parti’nin en güçlü olduğu nokta Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın karizmatik liderliği ve toplum nezdindeki karşılığıdır. Erdoğan kurucu lideri olduğu AK Parti’nin girdiği her seçimden zaferle çıkmasını sağlayan en önemli güçken yine teşkilatlar üzerindeki etkisi itibarıyla en güçlü motivasyon kaynağıdır. Özellikle AK Parti gibi “devrimci ve dönüştürücü” olma iddiasındaki bir hareketin lideri olarak girdiği on iki seçimden galibiyetle ayrılması liderliğinin seçmen nezdinde de onaylandığını ve desteklendiği göstermekte, siyaset sahnesinde alternatif bir lider veya hareketin olmadığını ortaya koymaktadır.

AK Parti’nin bir diğer güçlü yanı da on altı yıllık iktidar referansıdır. AK Parti on altı yıllık iktidarı sürecinde hayata geçirdiği projeler üzerinden seçmenin önüne bir başarı hikayesi koyabilmektedir. Bu referans özellikle rakiplerinin vaatleri karşısında kendi vaat ve söylemlerini inandırıcı ve altı dolu bir hale getirmektedir. Dolayısıyla bu konum AK Parti’yi “iş bilir ve yapar” bir konuma koyarken muhalefet partileri ve adayları açısından bir belirsizlik yaratmaktadır.

Yine on altı yıllık iktidarının AK Parti’ye kazandırdığı en büyük avantajlardan biri de AK Parti isminin istikrarla özdeşleşmesidir. 2002’den günümüze bazı sıkıntılı dönemlere rağmen siyasi ve ekonomik istikrarı korumayı başarabilen AK Parti özellikle orta yaş ve üstü seçmen nezdinde var olan “istikrarsız Türkiye sorunları”nı çözen ve önünü alan bir parti konumundadır. Bu konum seçmenle arasında özel bir bağ oluştururken seçmenin güven duyduğu bir partiden ayrılarak yeni bir seçenek deneme isteğini törpülemektedir.

AK Parti’nin seçmen nezdinde karşılığı olan bir diğer özelliği ise istikrarla birlikte değişimi de temsil etmesidir. Siyaset kurumunu demokratikleştiren ve devletten vesayet odaklarını temizle-

TABLO 6. AK PARTİ'NİN YASAMA SEÇİMLERİNDE VEKİL ÇIKARILMADIĞI VE BİRİNCİ GELDİĞİ İL SAYILAR

SEÇİM YILI	2002	2007	2011	2015	2015
Vekil Çıkarılmayan İl Sayısı ve İller	1 (Tunceli)	1 (Tunceli)	3 (Tunceli, Iğdır, Hakkari)	5 (Tunceli, Ağrı, Hakkari, Iğdır, Şırnak)	3 (Tunceli, Hakkari, Şırnak)
Birinci Geline İller	58	68	66	56	63

yen AK Parti'nin bunun yanında dokunulamaz denilen tabuları yıkması ve çözülemez denilen sorunlarda attığı ciddi adımlar göz önünde bulundurulduğunda on altı yıl öncesine kıyasla “yeni bir Türkiye” iddiası içeriği olmayan bir söylem değildir. Statükoya karşı değişim ve dönüşümün yanında verilen bu mücadelenin seçmen nezdinde ödüllendirildiği geçmiş seçimlerde tecrübe edilmiştir. Son olarak da Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle Türkiye'nin kırk yılı aşkın bir süredir var olan siyasal sistem sorununa son veren AK Parti 24 Haziran sonrası için başlanan yeni değişim ve dönüşüm sürecini sürdürmeyi hedeflemektedir.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle birlikte AK Parti seçmene yeni bir başlangıç ve “şahlanmış” vadetmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti bunun yanında 2023, 2053 ve 2071 hedefleriyle bir vizyon dahilinde ortaya koymakta, devletin temel ülküsü olan muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkmayı bu vizyon çerçevesinde bir yol haritasına dönüştürmektedir. Bu durum muhalefetin hala “parlamentar sisteme dönüş” gibi değişime direnen statükocu tavrı karşısında AK Parti lehine bir avantaj yaratmaktadır. Yine bu durumla bağlantılı olarak muhalefetin geçmişte olduğu gibi yapılması vaat edilen mega projelere karşı direnç göstermesi AK Parti'yi yapıcı kimlik kazandırarak muhalefet karşısında güçlü bir konuma yükseltmektedir.

AK Parti'yi en güçlü iktidar adayı yapan gerçeklik ise geçmiş seçim sonuçlarında görülen seçmen konsolidasyonudur. AK Parti iktidar olarak girdiği genel seçimlerin hiçbirinde ilk aldığı yüzde 34'lük oyun altına düşmezken en yakın rakibi CHP bu süreçte en fazla yüzde 26 alabilmiştir. Yine AK Parti'nin tek seçim dışında ortalama iki seçmenden birinin oyunu

alması genel seçimlerde yüzde 50'lik bir seçmen kitlesini ikna edebildiğini ve oy potansiyeli olarak yine yüzde 50'ye yakın bir orana sahip olduğunu göstermektedir.

Muhalefet partilerinin seçim stratejisini AK Parti ve Erdoğan karşıtlığı üzerinden kurması AK Parti'nin bir diğer güçlü yanındır. Millet İttifakı ve HDP'nin hedefinin 7 Haziran seçimleri sonrası ortaya çıkan tabloyu hatırlatması AK Parti'nin iktidarını sürdürme iddiasını güçlendirmektedir.

AK Parti'yi diğer partilerden ayıran önemli bir özelliği ise Türkiye partisi kimliğine sahip olmasıdır. Bu kimlik diğer siyasi partilerde olmayan, Türkiye'nin her il ve bölgesinde etkin ve karşılığı olan bir parti olmasından kaynaklanmaktadır. Yine bu kimlik diğer partilerden farklı olarak AK Parti teşkilatlarının tüm il ve bölgelerdeki yapılanmasının aktif ve etkin olması anlamına gelmektedir. Rakamlara bakılacak olursa 2002 genel seçimlerinde AK Parti 58 ilde birinci parti olurken yalnızca Tunceli'den vekil çıkaramamıştır. 2007 seçimlerinde 68 ilde birinci olan AK Parti yine Tunceli'den vekil çıkaramazken 2011 seçimlerinde ise 66 ilde birinci olmuş; Tunceli, Iğdır ve Hakkari dışındaki tüm illerde vekillik kazanmıştır. 2015 Haziran seçimlerinde AK Parti'nin birinci olduğu il sayısı 56'ya düşerken 1 Kasım'da bu sayı 63'e çıkmış, yine Haziran'da Ağrı, Hakkari, Iğdır, Tunceli ve Şırnak'tan vekil çıkarılmazken Kasım'da ise Ağrı ve Iğdır'da vekillik kazanılarak vekil çıkarılmayan il sayısı üçe düşmüştür (Tablo 6).

Son olarak AK Parti'yi bu seçimlerde güçlü kılan bir diğer nokta ise MHP ile kurduğu Cumhuriyet İttifakı'dır. Türkiye'ye yönelmiş yerel ve küresel saldırıların 15 Temmuz ile birlikte zirveye ulaştığı bir dönüm noktasının ardından

MHP ile başlayan iş birliğinin ittifak çatısı altında resmîyete bürünmesi bu noktada önemlidir. “Yerli ve milli” siyaset iddiasıyla ve Türkiye’nin “beka” problemlerini çözmek amacıyla kurulan bu ittifak “ülke ve toplumu önceleyen bir siyaset anlayışı” söylemini öne çıkarmaktadır. Ek olarak Cumhuriyet İttifakı’nın 24 Haziran sonrası da devam edeceğine yönelik liderlerin irade beyanı da AK Parti’yi siyasal ve toplumsal destek bağlamında öne çıkarmaktadır. Ayrıca Cumhuriyet İttifakı’nın yine Millet İttifakı’ndan farklı olarak tek adayla cumhurbaşkanlığı seçimlerine girmesi ittifakının temelinde somut ve sağlam bir iradenin olduğunu ortaya koymaktadır.

AK Parti adına dezavantajlı ancak aynı zamanda fırsat olarak da tanımlanabilecek olan muhalefetin izlediği topyekun karşıtlık siyasetidir. Hiçbir muhalefet partisinin tek başına iktidar alternatifi olmayışı, Millet İttifakı çatısı altında neredeyse dogmatik bir karşıtlık motivasyonu ile AK Parti ve Erdoğan’ı “devirmeyi” hedeflemesi AK Parti açısından 7 Haziran tehlikesinin yalnızca bu seçim için değil her seçim için geçerli olduğunu göstermektedir. Siyasetin tabiatı gereği iktidarı hedefleyen rakipler yerine kendisini zayıflatmayı hedefleyen partilerle seçime giriyor olması AK Parti’yi rekabet siyaseti yapmaktan uzaklaştırmaktadır.

AK Parti için bir diğer önemli mesele ise ekonomidir. Her ne kadar Türkiye istikrarlı bir şekilde büyümeye devam etse de döviz kuru, işsizlik, enflasyon gibi konularda istenilen noktalara gelinememesi seçmen tercihini ciddi boyutta olmasa da etkileyebilecek bir unsurdur. Bu noktada 2008 küresel krizinin etkilerinin minimize edilmesine rağmen seçmenlerin 2009 yerel seçimlerinde AK Parti’ye karşı yaptığı uyarı mahiyetindeki oy düşüşü bir örnek olarak karşımızda durmaktadır. Öte yandan seçimlere giderken

döviz kurunun stabil hale gelmesi söz konusu meselenin seçmen davranışına etkisini minimize edeceği de ortadadır.

AK Parti adına en önemli soru işareti ise teşkilatlardaki yenilenmenin seçmeni tatmin edip etmediğidir. Erdoğan’ın toplumda yükselmeye başladığını fark ettiği rahatsızlığı metal yorgunluğu olarak tespit etmesi ve teşkilatlar ile belediyelerde yaşanan büyük değişimin ne oranda parti tabanını ve seçmeni tatmin ettiği sandıkta belli olacaktır. Her ne kadar AK Parti’nin Erdoğan’ın partiye dönmesi ve söz konusu yenilenme sonrası yeni bir heyecan yakaladığı ortadaysa da bunun seçmene ne oranda yansdığı yine seçimde ortaya çıkacaktır.

Sonuç olarak AK Parti’nin ve Türkiye’nin 24 Haziran’a gelen süreçte yaşadıkları Türk siyasi tarihinde özel bir konuma sahiptir. 16 Nisan ile birlikte siyasal sistemin değiştiği Türkiye’de 24 Haziran gelecek açısından milat olarak adlandırılacak bir niteliğe sahiptir. AK Parti ise on altı yıllık iktidarının en önemli seçimine girecektir. On altı yıldır kendi ilkeleri ve toplumun beklentileri doğrultusunda Türkiye siyasetini değiştiren ve dönüştüren AK Parti’nin Cumhurbaşkanlığı sistemiyle birlikte temel hedefi olan “büyük ve güçlü Türkiye”yi inşa etmekteki en büyük sınavı da 24 Haziran olacaktır.

24 Haziran sonrası Erdoğan’ın seçilmesi ve Cumhuriyet İttifakı’nın Mecliste çoğunluğu sağlaması durumunda hızla Cumhurbaşkanlığı sistemine geçişi gerektiren kurumsal dönüşüm tamamlanacak, ekonomi ve yatırımlarla ilgili iktidar hızla icraata başlayacak ve son dönemdeki bazı alanlarda yaşanan sıkıntılar böylece daha iyi yönetilebilir hale gelecektir. Yine küresel anlamda Türkiye’ye yönelik olumsuz hamleler güçlü bir iktidar yapısı ortaya çıktığında zayıflayacak ve uluslararası çevrelerin mevcut konumlanması değişmek zorunda kalacaktır.

2 4 Haziran seçimleri Türkiye siyaseti açısından bir dönüm noktasını işaret etmektedir. Cumhurbaşkanlığı sistemine bu seçimlerin ardından geçilecektir. Seçimler ilkleri barındırmaktadır. Milletvekilliği ve cumhurbaşkanlığı seçimleri eş zamanlı yapılmaktadır. Partiler seçimlere kurdukları ittifaklarla girmektedir. İttifak içinde olan küçük partilerin baraj sorunu yoktur. Partilerin aldığı oyların ötesinde ittifak içindeki bazı partiler ittifak düzenlemesindeki oy hesaplama yöntemi açısından avantajlı hale gelebilecektir. Bu seçimlerde yürütmenin başının seçilebilmesi için yüzde 50'nin üzerinde oy almak gerekmektedir.

AK Parti 24 Haziran seçimlerine MHP ve BBP ile "Cumhur İttifakı" çatısı altında girmektedir. Bu ittifakı oluşturan partiler Türkiye'nin maruz kaldığı yerel ve küresel saldırıların bertaraf edilmesi ve Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin kurumsallaşması hedefleriyle seçim kampanyasını yürütmektedir. AK Parti on altı yıllık iktidarı boyunca sürdürdüğü siyasi, ekonomik ve toplumsal dönüşüme ek olarak Cumhurbaşkanlığı sistemini kurumsallaştırma ve Türkiye'nin kalkınmasını hızlandırma hedefleriyle seçmenden oy istemektedir. Ayrıca AK Parti gelecek vizyonu açısından 2023, 2053 ve 2071 Türkiye'sinin gelecek nesillere temelleri sağlam, yapısal sorunlarını çözmüş, küresel bir güç haline gelmiş bir Türkiye söylemiyle seçime hazırlanmaktadır. Bunun yanında yeni siyasal sisteme geçişi kampanyanın odağına koyarak "güçlü meclis", "güçlü yürütme" ve "güçlü Türkiye" söylemini öne çıkarmaktadır.

Bu analizde AK Parti'nin 24 Haziran seçimlerine yönelik hazırlık siyaseti ele alınmaktadır. Analizin odağını 15 Temmuz'dan bugüne Türkiye'nin içinden geçtiği sürece karşı AK Parti'nin ürettiği siyasetin genel hatları oluşturmaktadır. Ayrıca analizde Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin kabulünün ve sonrasında oluşan seçim ittifaklarının 24 Haziran seçimlerine nasıl etki edeceğine cevap aranmaktadır. Seçim manifestosu ve beyannamesi merkeze konularak 24 Haziran için AK Parti'nin öne çıkan yönleri de analize dahil edilmiştir.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org